

Restauratie carillon en onderhoud vieringtoren Carillon Grote Kerk krijgt na restauratie groter repertoire

In de maand november is op spectaculaire wijze de toren van de Grote Kerk voorzien van een steiger op grote hoogte. Hier wordt behalve aan het onderhoud aan de toren zelf, gewerkt aan een ingrijpende restauratie van het carillon. Tijdens de restauratie, die enkele maanden zal duren, zal het carillon niet te horen zijn.

Het is puur toeval dat dit najaar tegelijkertijd de twee grote muziekinstrumenten van de Grote Kerk worden gerestaureerd. Sinds begin september staat er ook een grote steiger voor het Hagebeer-orgel (zie pagina...). De restauratie aan het carillon van de Grote Kerk is tamelijk ingrijpend.

De klokken in de torenlantaarn, die van beneden niet zichtbaar zijn, zullen in een andere setting worden opgehangen. Doel is dat ze straks beter toegankelijk zijn voor onderhoudswerkzaamheden. Hingen de klokken de afgelopen halve eeuw in drie rijen in een rek midden in de torenlantaarn (zie foto); na de restauratie zullen ze in een kring hangen, direct onder de grote uurslagklok uit 1525.

Ook wordt de tractuur, ofwel de bedrading tussen toets en klepel, vernieuwd. Het huidige overbreningsysteem, dat werd aangelegd bij de vorige grote restauratie in de

zestiger jaren van de vorige eeuw, wordt namelijk al tientallen jaren niet meer gebruikt. Dit systeem, dat paradoxaal genoeg 'easy system' werd genoemd, bleek de bespeelbaarheid van het instrument bepaald niet ten goede te komen.

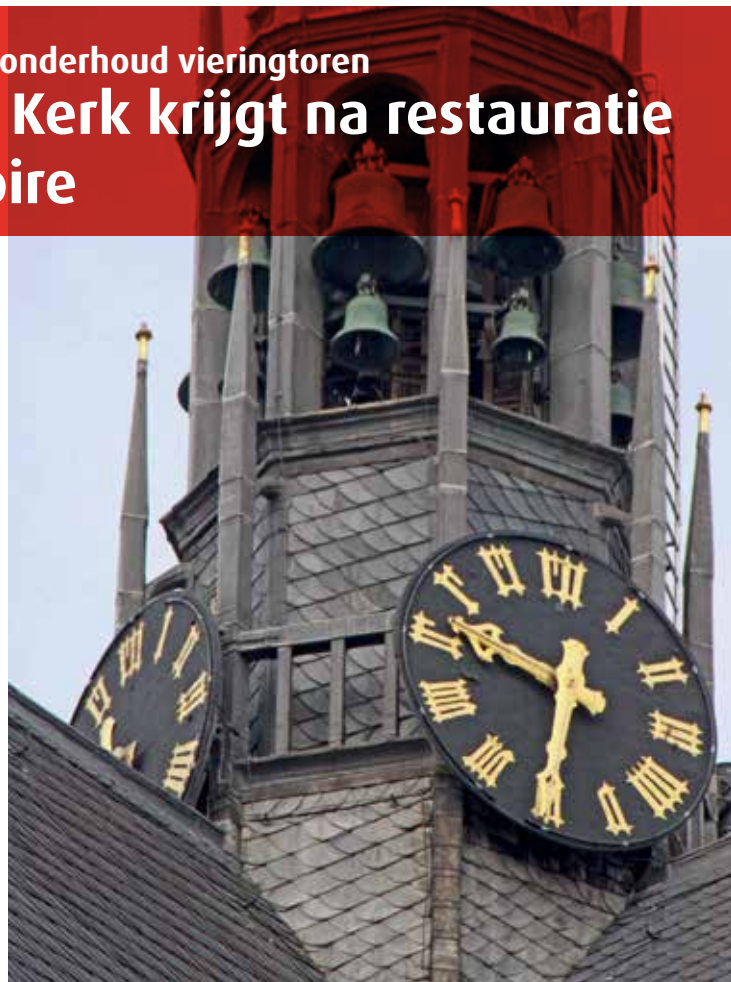
■ SPEELHAMERS

De klokken, die in de poorten van de toren hangen, hebben hun speelhamers aan de binnenkant. Tijdens de restauratie echter, worden de speelhamers aan de buitenzijde van de klokken gemonteerd. Een zichtbare verandering, want na de restauratie kun je vanaf de grond de

hamers tegen de klokken zien bewegen. Dat is niet alleen een authentiek gezicht, maar het heeft als belangrijk voordeel dat er in de lantaarn meer ruimte is voor onder meer het afregelen van de mechaniek. Om de restauratie van de speeltrommel goed te kunnen uitvoeren, zal het automatisch spelwerk wel enkele maanden moeten zwijgen.

■ GROTE KLOK

Een bescheiden onderdeel van de restauratie vormt de klepinstallatie van de grote klok (als de klepel steeds slechts één kant van de klok

Een uitzonderlijk houtskelet

In opdracht van de gemeente Alkmaar inventariseert bouwhistoricus Odwin Ralling de woningen in de binnenstad van Alkmaar met middeleeuwse houtskeletten. Via onder meer dendrochronologisch ofwel jaarringenonderzoek van bomen kan hij precies bepalen in welke tijd een huis gebouwd is. Verrassend genoeg blijkt een deel van de huizen nog zo'n middeleeuwse houtconstructie te hebben. In Verdrunkenoord 67 is bij een ingrijpende verbouwing een constructie ontdekt met zowel onderdelen uit de middeleeuwse gotiek als in de zestiende-eeuwse renaissancestijl. Houtboringen moesten uitwijzen of de gotische onderdelen uit een gesloopt ouder pand komen, of dat deze uiterst zeldzame combinatie van stijlen destijds in één fase is opgetrokken.

Lees verder op pagina 7

raakt, wordt dit kleppen genoemd). Voor het op deze manier luiden van de klok, bijvoorbeeld op 4 mei en 8 oktober, werd tot nu toe een elektrische installatie gebruikt. De bedoeling is dat de klok voortaan vanuit de kerk met de hand geklept kan worden. Dit heeft als voordeel dat het tempo en ritme kunnen worden aangepast aan de gelegenheid. Zo wordt bij herdenkingsplechtigheden langzaam geluid, terwijl bij feestelijke gelegenheden een hoger tempo past. In Haarlem is enkele jaren geleden een soortgelijke ingreep uitgevoerd die daar uitstekend blijkt te voldoen.

■ GROTER REPERTOIRE

Na de restauratie telt het carillon 37 klokken. Dat waren er de afgelopen vijftig jaar steeds 35. De twee exemplaren die worden toegevoegd zijn kleine, hoog klinkende klokjes. Deze bescheiden uitbreiding tot en met de hoge d, vergroot de mogelijkheden voor het repertoire met de helft! In veel beiaardmuziek wordt juist die hoge d gebruikt. De restauratie van het carillon wordt mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de Gemeente Alkmaar. Vandaar dat in één van

De zichtbare klepels aan de tuimelassen vormen het zogenaamde easy system uit de zestiger jaren van de vorige eeuw, dat bepaald niet bijdroeg aan de bespeelbaarheid van het instrument

de nieuwe klokjes een tekst wordt gegoten die daaraan refereert. Het andere klokje wordt opgedragen aan de stichting Vrienden van de Grote Kerk. Het restauratiewerk aan het carillon wordt uitgevoerd door de firma Clock-O-Matic uit Holsbeek.

■ VIERINGTOREN

Behalve het carillon wordt ook de vieringtoren onderhanden genomen (vieringtoren is de benaming voor een kerktoren die midden op de kruising van een kerk is geplaatst). Van de vieringtoren zal de verankering en

het houtwerk hersteld worden, net als het frame van het carillon en de ramen en de deuren. Ook het lood en leiwerk zullen worden hersteld. Verder zal er schilderwerk gedaan worden en worden de pinakels (de puntjes rondom de toren) opnieuw verguld. Voor het uitvoeren van deze werkzaamheden heeft de rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een subsidie verleend. Het onderhoudswerk aan de toren wordt uitgevoerd door Aannemersbedrijf Pronk uit Warmenhuizen.

Christiaan Winter
Stadsbeiaardier Alkmaar

Van de kaas en de kift

Geschiedenis herleeft dankzij Huis van het Verleden

Het Huis van het Verleden ontwikkelt een nieuw lesprogramma voor scholen over de zuiveloorlog in vroeger tijden tussen de steden Hoorn en Alkmaar. 'Van de kaas en de kift' wordt, net als de andere projecten van het Huis van het Verleden, weer een avontuurlijk en leerzaam project waarin de kinderen spelenderwijs van alles leren over de afgelopen eeuwen.

Het Huis van het Verleden is een initiatief van de Stichting Tijdgeest die onder deze noemer lesprojecten ontwikkelt in de vorm van onderzoeksavonturen. Zo is er het 'Wateravontuur', ontwikkeld met PWN-Waterleidingbedrijf NH, 'Plankenkoorts', in samenwerking met Artiance en theater De Vest Alkmaar en 'De Poepfabriek.nl' voor Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Voor dit laatste project won de stichting

onlangs zowel de Water innovatieprijs als de publieksprijs van de Unie van Waterschappen. Doel van alle lesprojecten is op een aanstekelijke manier het cultuurhistorisch besef van jongeren te ontwikkelen. "Op dit moment werken we aan een programma over de zuiveloorlog tussen Alkmaar en Hoorn," vertelt Hans Langere van de stichting Tijdgeest. "Het avontuur start in het voorjaar op scholen in Hoorn, Heerhugo-

waard, Alkmaar, Graft-De Rijk en Schermer en eindigt tijdens een manifestatie op 23 mei in en om Theater Cool in Heerhugowaard."

■ GEHEIMZINNIG GENOOTSCHAP

De werkwijze van de stichting is steeds als volgt: op een dag wordt een geheimzinnige envelop afgeleverd op school met daarin een oud voorwerp en een brief. Een Geheimzinnig Genootschap roept de hulp in van de leerlingen bij onderzoek naar een mysterieuze gebeurtenis uit de geschiedenis in hun omgeving. Dan volgt een onderzoeksavontuur van vier tot zes weken. Hiervoor krijgen de leerlingen een eigen online werkkamer in het Huis van het Verleden, van waaruit ze

communiceren en samenwerken met het Geheimzinnig Genootschap. Tijdens het avontuur gaan ze op bezoek bij erfgoedlocaties waar ze deskundigen ontmoeten met wie ze gaan samenwerken tijdens het onderzoek.

■ VAN DE KAAS EN DE KIFT

Vanaf de zestiende eeuw tot het begin van de twintigste eeuw tussen Alkmaar en Hoorn een bij tijden hevige concurrentieslag. Het ging om de hegemonie in de handel in zuivelproducten, met name kaas, geproduceerd door de Westfriese boeren in de omringende dorpen. Langere: "Hoorn had een markt, Alkmaar had een markt, ze gunden elkaar het licht in de ogen niet en bestreden elkaar. Op diplomatiek niveau aan de onderhandelingstafel en op primitiever niveau door het vernielen van overhalen en sluizen die werden aangelegd om goede verbindingen over water te scheppen. De toen nog niet ingepolderde Heerhugowaard, het meer dat tussen beide steden in lag, was logischerwijs het epicentrum van het conflict. Met name bij Rustenburg kruiste men de degens. Vier eeuwen lang duurde de Natte

Handeloorlog. Een fascinerend verhaal dat slechts weinigen kennen."

Het kaas&kiftmysterie begint met de vondst van een musketkogel. Een replica hiervan wordt in het voorjaar met de brief op de scholen bezorgd. Als de leerlingen op onderzoek uitgaan, leidt het spoor naar de regenten en de schutters van Hoorn en Alkmaar uit ongeveer 1563. Ze krijgen antwoord op vragen als: wie leefden er toen in de buurt van de school, hoe leefden ze, hoe kwam de musketkogel hier in de grond en wat kunnen die schutters daar mee te maken hebben?

Al samenwerkend met deskundigen van verschillende instanties komen ze uiteindelijk tot een korte reconstructie op film, waarin zij hun visie vertolken op de historische gebeurtenissen.

Ga voor meer informatie naar www.huisvanhetverleden.nl

 [huis.vanhetverleden](https://www.facebook.com/huis.vanhetverleden)

Verder in dit nummer

Orgel en schildering in Grote Kerk vakkundig opgeknapt	pag 4
Archeologische collectie naar het Huis van Hilde	pag 6
Verdronkenoord 67, een uitzonderlijk houtskelet (vervolg van pagina 1)	pag 7
Boompootbrug krijgt hamei of voorpoort terug	pag 8
Vondsten in de foyer: Heerlijk helder glaswerk	pag 9
Ondernemen in een monument in D' Oude Stad	pag 10
Bijzondere bodenvondsten: De breukband van Dirk Dappelius	pag 12

 Monumenten & Archeologie Alkmaar

Actie voor restauratie en verplaatsing orgel Sint Laurentiuskerk Adopteer een orgelpijp

Een markant gebouw in onze stad is de Sint Laurentiuskerk aan het Verdronkenoord. Het is één van de vroegste werken in Nederland van de beroemde architect Pierre Cuypers. In Alkmaar is het de enig overgebleven Cuyperskerk na de sloop van de Dominicuskerk aan de Laat. Op dit moment zijn er plannen het Pels orgel te restaureren en de verplaatsen. Adopteer nu een orgelpijp om dit mogelijk te maken.

De Sint Laurentiuskerk is ook de plek waar het reliëf van het Bloedwonder wordt bewaard, waardoor Alkmaar in de Middeleeuwen een beroemde bedevaartsplek werd. Het muzikale hart van de kerk is het Pels-orgel, gebouwd in 1950 door de Alkmaarse orgelbouwer Pels en Zn. Het is een waardevolle herinnering aan de jaren waarin het Alkmaarse bedrijf Ypma-Pels één van de grootste orgelbouwers in Europa was.

■ VERPLAATSING

Nu, bijna 65 jaar later, bevindt het orgel zich in een zodanige staat, dat, hoewel het nog wel bespeelbaar is, een restauratie noodzakelijk is. Daarnaast is het orgel sterk vervuild, wat mede veroorzaakt wordt door de huidige plaats van het orgel. In de jaren zeventig is het instrument verplaatst van het koorbalkon naar het noordtransept van de kerk. Een nu veel betreunde verplaatsing.

Het orgel is namelijk zeer passend ontworpen voor de plaats op het balkon rond het roosvenster maar staat nu in een slechtere akoestische situatie waar het de ruimtewerking van de kerk verstoort. Bovendien staat het orgel nu voor de monumentale muurschilderingen van de Alkmaarse schilder Alexander Kläsener (1826-1912) over het Bloedwonder. Bij terugplaatsing van het orgel naar de oude plek worden al deze na-

delen opgeheven.

Voor de restauratie en terugplaatsing van het Pels-orgel is een bedrag van € 130.000,- begroot. Om dit bedrag bij elkaar te krijgen, is door de Stichting de Alkmaarse Cuyperskerk een adoptie-actie gestart, waarbij iedereen een pijp kan adopteren. De actie is in september 2014 gestart en inmiddels is de helft van het geld al binnen.

De komende tijd zullen extra activiteiten de adoptie-actie ondersteunen. Meer informatie is te vinden in de kranten en op www.alkmaarsecuyperskerk.nl. Bij dit tempo kunnen de voorbereidende werkzaamheden voor verplaatsing en restauratie van het orgel al in 2015 beginnen.

Gert van Kleef

Rechts op de foto het van Pels-orgel en links het koorbalkon boven de ingang, de plek waar het orgel naar toe gaat

Orgel Grote Kerk onder handen genomen en

Van eind augustus tot begin december stond in de Grote Kerk een reusachtige steiger voor het Van Hagerbeer/Schnitger orgel. Een gevaarte, zo breed als het orgel, dat reikte tot in de gewelven. Omdat de bovenste steigervloer op maar liefst 26 meter hoogte lag, kon ook de paneelschildering boven het orgel worden aangepakt. De schildering stelt de verplettering voor van de 'ondeugd door de deugd' ofwel de rekkelijken die bestreden werden door de preciezen in het christelijke geloof. Restaurator Willem Haakma-Wagenaar: "Alkmaar had destijds waarschijnlijk een zeer precies stadsbestuur."

De bouw van het Van Hagerbeer/Schnitger orgel vond plaats tussen 1638 en 1642 (met een paar wijzigingen in de periode 1723 tot 1725). De oudste pijpen van het orgel (uit 1642) zijn van bijna puur lood gemaakt. Dat was gebruikelijk in die tijd. Lood is echter gevoelig voor corrosie. De omgeving hoeft maar een klein beetje zuur te zijn en het lood slaat wit uit. Na een tijdje vreet de corrosie zich in de wanden van de pijpen. Als daarin een gat ontstaat, verliest de pijp wat wind en gaat de klankschoonheid verloren.

■ ONBEREIKBARE PIJPEN

Om nog onbekende redenen is dat corrosieproces in de laatste tien jaar dramatisch versneld. Tijdens de laatste grote restauratie

door Flentrop Orgelbouw in 1986 is een beperkt aantal pijpvoeten van nieuwe punten voorzien en in de jaren 2004 tot en met 2006 werden enkele reparaties verricht. De laatste jaren constateerden de organisten Pieter van Dijk en Frank van Wijk echter dat er steeds meer slecht sprekende pijpen waren.

De orgelbouwers van Flentrop konden deze klachten moeilijk verhelpen omdat de meeste plaatsen in de volle orgelkast nauwelijks te bereiken zijn.

Om het vernietigende proces te stoppen, is besloten alle pijpen uit het orgel te halen. De duizenden pijpen zijn stuk voor stuk in bad gedaan om de zuren weg te spoelen. De te sterk aangetaste delen zijn verwijderd en vervangen door nieuwe stukjes lood. Hierbij is bewust gekozen voor kwetsbaarder lood. Wanneer er in de toekomst dan ooit weer een zuur milieu ontstaat, zullen deze nieuwe stukken het eerst corroderen, waarmee het historische materiaal zo lang mogelijk beschermd wordt.

■ TEGENVALLER

Bij nadere inspectie, die alleen mogelijk was door de aanwezigheid van de steiger, bleek dat de grootste loden frontpijp uit ca. 1725, van bijna 500 kg, een verzakking liet zien. Zowel de punt als het einde van de pijp was aangetast, waardoor de kans groot was dat de pijp onstabiel was. In het ergste geval zou de pijp, die alleen bovenin vastzit, binnen het orgel kunnen kantelen of de kerkzaal in kunnen vallen.

Maandag 10 november is de pijp uit het orgel getakeld en op de kerkvloer gelegd om te worden hersteld onder het oog van een delegatie van de gemeenteraad en de wethouder monumentenzorg, Anjo van der Ven. De scheuren in de pijp waren aan de buitenkant én de binnenkant niet waarneembaar. Er waren alleen uitstulpingen te zien. Wel was bekend dat de pijp moeilijk te be-

■ ONDERZOEK ORGEL

De werkzaamheden aan het orgel, die zijn uitgevoerd door Flentrop Orgelbouw, zijn gebaseerd op recent wetenschappelijk onderzoek (COLLAPSE), dat door de Europese Unie is gefinancierd. Om te onderzoeken hoe het kan dat de corrosie de laatste jaren zich lijkt te hebben versneld, wordt ook vervolgonderzoek gedaan door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Dit is helaas niet het enige orgel in Nederland dat met deze problematiek te maken heeft. Wellicht biedt de uitkomst van het onderzoek hoop voor andere historische instrumenten.

schildering Romeyn de Hooghe opgelapt

Opvallend aan de schildering waren de witte plekken op de panelen

spelen was, vanwege luchtverlies. Met behulp van een endoscoop kon de bron van de lekkage worden gevonden in de kern van de pijp. Het plateau van de fluitopening was gescheurd en bleek los te zitten.

Nu er toch een steiger voor het orgel stond, was dit een mooie gelegenheid om boven het orgel de paneelschildering van Romeyn de Hooghe uit 1693 aan te pakken, met als titel 'De Deugd, die de Ondeugd verplettert'. Deze klus op grote hoogte werd verricht door Willem Haakma Wagenaar en Edwin van den

Brink van Haakma Wagenaar en Van den Brink Restauraties.

■ PRECIES STADSBESTUUR

"Het is een schilderij met een boodschap waar ik helemaal niet achter sta," vertelt restaurator Willem Haakma Wagenaar halverwege de steiger, omdat de interviewster niet verder naar boven durfde. "Romeyn de Hooghe was eigenlijk een propagandatekenaar voor het koningshuis. In die tijd verwachtten de rechtse dominees van Willem

3 een strenger optreden tegen de rekkelijken in het geloof, onder meer de katholieken en de joden. De schildering laat in het midden een vrouw zien, die het geloof uitbeeldt. Links voor de kijker zijn de gelovigen afgebeeld, ofwel de preciezen in de leer. En rechts zie je de strijd tegen de zogenaamde ketters. Opvallend is dat aardsengel Michael is afgebeeld als romeinse soldaat met op zijn schild het wapen van Alkmaar. Ook Vrouwe Justitia is te zien, plus de tien geboden. Het was dus duidelijk een politieke boodschap van een stadsbestuur dat in die tijd waarschijnlijk erg precies was."

■ WITTE PLEKKEN

Opvallend aan de schildering voor de restauratie, waren de witte plekken her en der op de panelen. Haakma Wagenaar: "In het laatste jaar van de tweede wereldoorlog is tijdens een restauratie aan de kerk de geweltop afgebroken en weer opgebouwd. Toen is ook een betonnen trek balk aangebracht. Terwijl die eigenlijk nog moest uitharden, zijn de houten panelen van de schildering alweer aangebracht. Zo ontstond een interne lekkage die eigenlijk nooit is opgemerkt, maar die wel het hout aantastte. Kieren en gaten waren gedicht met stukjes linnen en weer overgeschilderd. Wij hebben onder meer het restauratielinnen verwijderd en de gaten in het hout gevuld met hout en bijgeschilderd."

De restauratie van het orgel en de schildering gebeurt in opdracht van de Stichting Behoud van Monumentale Kerken in Alkmaar (eigenaar van de kerk). Namens de stichting zorgde de vakgroep Monumenten voor het toezicht op en de begeleiding van de werkzaamheden.

Ga voor meer informatie over de restauratie van de schildering en de restaurators naar www.gewelfschilderingalkmaar.nl of www.restauratieatelierutrecht.nl

De restauratie wordt bekostigd door sponsors als de provincie Noord-Holland, het orgelfonds Mooy te Klarenbeek, Stichting tot Behoud van het Nederlandse orgel te Elburg, het Dr. Hendrik Muller Fonds te 's-Gravenhage, Stichting tot Behoud van Monumentale Kerken Alkmaar (eigenaar) en Het Victoriefonds uit Alkmaar.

Restaurator Willem haakma Wagenaar licht de restauratiewerkzaamheden toe

M.m.v. Erik Winkel (Flentrop), Willem Haakma Wagenaar, Edwin van den Brink en Bram Berkenpas (vakgroep Monumenten)

Noord-Hollandse archeologische collectie thuis in Huis van Hilde

Vanaf 16 januari is iedereen welkom in Huis van Hilde. Zestien maanden geleden is de provincie gestart met de bouw van dit nieuwe archeologiecentrum. Wie nu op station Castricum komt kan niet anders dan concluderen dat er veel is gebeurd. Direct naast het NS station staat een imposant gebouw, het nieuwe onderkomen van de archeologische collectie van de provincie Noord-Holland.

Jarenlang deed Mercurius in Wormer dienst als provinciaal archeologisch depot. Het gebouw voldeed echter niet meer aan de eisen die gesteld worden voor het bewaren van vondsten. Bovendien werd het gebouw te klein en was het klimatologisch ongeschikt. Ook was het nauwelijks mogelijk om bezoek te ontvangen. Voldoende redenen voor de provincie om te besluiten dat er een nieuw depot moest komen.

■ VERHUISD

Inmiddels is Mercurius leeg. Ruim 10.000 dozen zijn overgebracht naar de nieuwe locatie in Castricum. Enkele grote objecten zijn apart verhuisd. Dat zijn drie historische kano's plus de sarcofagen (stenen kisten voor het bewaren van stoffelijke resten). Deze staan nu in de grote tentoonstellingszaal waar het publiek ook ruim duizend andere vondsten kan zien.

■ HILDE, CEES EN BRECHT

In Huis van Hilde is een tentoonstellingszaal ingericht waarin een aantal, inmiddels be-

kende, mensfiguren de hoofdrol spelen. Voorbeelden zijn Hilde, Cees de Steentijdman en de Alkmaarse Vrouw Brecht. Zij staan centraal in de verhalen over verschillende perioden uit de geschiedenis van Noord-Holland. De mensfiguren zijn op ware grootte gereconstrueerd naar hun gevonden skelet met bijbehorende wapens, kleding en/of voorwerpen. 'Hilde' heeft een rijke betekenis voor de archeologie in Noord-Holland. In 1995 werd haar skelet gevonden bij een grote opgraving in Castricum, ruim een kilometer van de bouwplaats van het depot. Na onderzoek bleek dat de vrouw die later deze naam kreeg, heeft geleefd rond het jaar 400. Haar schedel was behoorlijk compleet en dat maakte het mogelijk om in 2005 een reconstructie te maken van het gezicht. Hilde is het bewijs dat er in de periode 250-500 mensen hebben geleefd

in de Delta van het Oer-IJ. De reconstructie is uiteraard te zien, maar ook haar skelet.

■ ALKMAARSE VROUW

Enkele mensfiguren zijn eerder op andere plaatsen tentoongesteld. Zo was Hilde te zien in De Hoep in Castricum en Cees de Steentijdman stond een week lang in het Westfriesmuseum in Hoorn. Brecht was eerder te zien in het Stedelijk Museum in Alkmaar. Deze Alkmaarse vrouw sneuvelde tijdens het Beleg van Alkmaar in 1573. Haar skelet werd in 2010 gevonden tijdens de herinrichting van de Paardenmarkt in Alkmaar. Met behulp van fysische antropologie kon bepaald worden dat de Alkmaarse vrouw tussen 26 tot 35 jaar oud was. Ze was ongeveer 1.68 lang en gewend aan zwaar werk. Op basis van de schedel heeft Maja d'Hollosey een reconstructie gemaakt. Maja was ook verantwoordelijk voor de reconstructie van het gezicht van Cees de Steentijdman.

■ THUIS

Hilde, Cees en Brecht hebben nu een permanent thuis gekregen in Castricum. Huis van Hilde heeft een educatief programma ontwikkeld voor scholen en voor de jonge bezoekers is er een ArcheoLab. Een café met terras en de ligging midden in het Noord-Hollands Duinreservaat maken van Huis van Hilde een prettige en toegankelijke plek om kennis te maken met de archeologie van Noord-Holland.

Voor meer informatie: www.huisvanhilde.nl

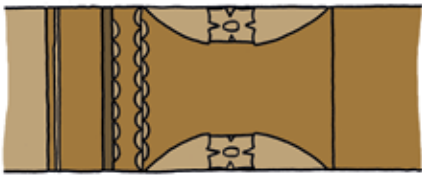
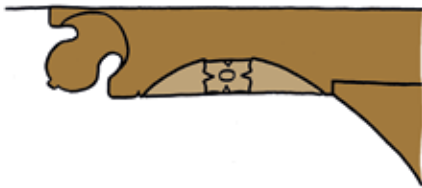

Maja d'Hollosey reconstrueerde de schedel van de Alkmaarse vrouw Brecht die nu in het Huis van Hilde staat

Toch niet het oudste pand...

Vervolg van pagina 1

Verdronkenoord 67 is een zogenaamd diep-huis. Een lang smal huis, waarvan de nok, in dit geval een zadeldak, in de lengte van het perceel loopt, dus haaks op de straat. Het tegenwoordige pand heeft een laat achttiende-eeuwse gevel en op de begane grond nog een 19de-eeuws kamer-‘en-suite’ interieur met gestucte plafonds en schouwen uit die tijd. Deze worden door de nieuwe eigenaars met zorg gerestaureerd. Een grote verrassing kwam te voorschijn bij de ontmanteling van de plafonds in de gang op de begane grond. De vloer van de verdieping bleek nog te rusten op een eeuwenoude eiken constructie. Het is een gebint bestaande uit een zware horizontale balk over de breedte van het pand, die bij de muren gedragen wordt door twee verticale balken, de ‘muurstijlen’. Voor de stabiliteit zijn er schuine schoren aangebracht, de zogenaamde ‘korbelen’. Om de grote krachten op het uiteinde van de balk te verdelen is er nog een extra verster

Fraai afgewerkt sleutelstuk met peerkraal, gotische stijl

king aangebracht tussen de balk en het korbeel, een ‘sleutelstuk’. Deze zijn vaak afgewerkt met houtsnijwerk. Het eerste sleutelstuk dat we zagen, bleek nog in gotische stijl!

■ GOTISCH

Deze constructie waren we eerder tegengekomen op Mient 16 (1492) en Huigbrouwerstraat 24 (1472, het oudste pand van Alkmaar). Het aangetroffen sleutelstuk met peerkraal heeft gesneden rozetten op de afgeschuinde zijkanten. Aan de onderzijde zien we, langs de peerkraal, een met maantjes behakte sierlijst die op deze manier niet eerder in Alkmaar is aangetroffen. In het huis is nog een tweede beschadigde peer-

De horizontale draagbalk tussen de muur- en de horizontale balk is de korbeel. Tussen de korbeel en de horizontale balk zit het sleutelstuk, in dit geval versierd met een peerkraalvorm. Deze vorm is, naar nu blijkt, vanaf de tweede helft van de vijftiende eeuw tot in het derde kwart van de zestiende eeuw in gebruik geweest

kraal aangetroffen maar van de overige gotische korbeelstellen is weinig meer over. Waarschijnlijk door het maken van een hoog gestukt plafond zoals dat in de achttiende eeuw in de mode raakte. Om zo’n plafond te maken, moeten de korbelen wel sneuvelen.

De tweede balk, naast de gotische, leverde echter een heel ander type sleutelstuk op, deze keer met een ojief-profilering. Dit is een vormgeving in renaissancestijl, die rond het midden van de 16de eeuw de gotiek opvolgde. Er bleken nog drie vergelijkbare sleutelstukken zichtbaar te zijn. Het is nu de vraag, of de gotische en de renaissance sleutelstukken wel van dezelfde bouwphase afkomstig zijn, of dat de gotische afkomstig zijn van een afgebroken ouder pand. Deze combinatie is één keer eerder gezien in Amsterdam. (Lange Niezel 16, uit 1547-1551). Door boringen in de balken van zowel de ene als de andere typen sleutelstuk is ge-

pogd het mysterie te ontrafelen.

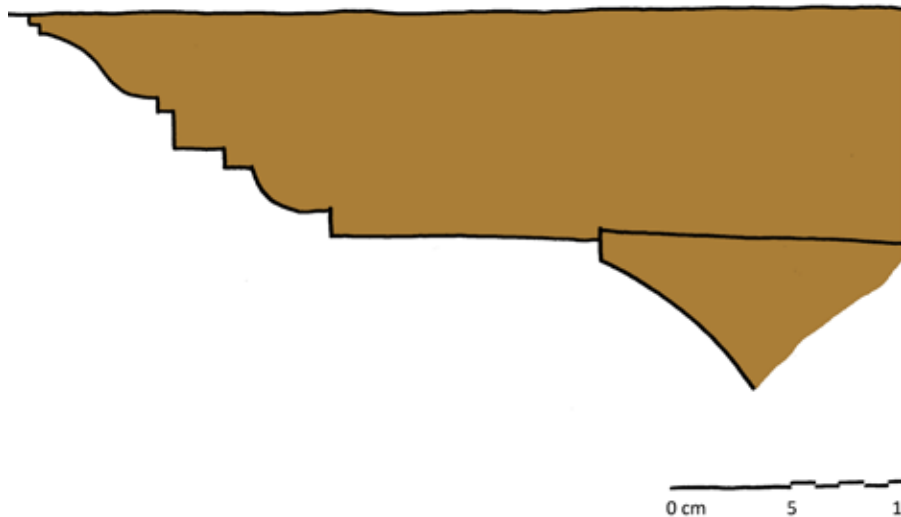
Dendrochronologisch onderzoek wees uit dat de gotische onderdelen op zijn vroegst van 1563 zijn (plus of min 6 jaar) en de onderdelen met ojief-profilering van rond 1576. Het geringe verschil in datering doet vermoeden dat het toch één bouwphase is geweest, met eikenhout dat deels al langer in opslag heeft gelegen....

Odwin Ralling

Literatuur

G. van Tussenbroek, 2012: Historisch hout in Amsterdamse monumenten. Dendrochronologie-houthandel-toepassing, Amsterdam (Publicatiereeks Amsterdamse Monumenten 3), 121-122.

Meer over het onderzoek naar houtskeletten in Alkmaar, leest u in nieuwsbrief 43

0 cm 5 1

Sleutelstuk met ojiefprofiel in renaissancestijl, zoals gebruikelijk in de tweede helft van de zestiende eeuw

Boompoortbrug krijgt hamei of voorpoort terug

Om ervoor te zorgen dat er niemand in het water liep als de brug naar de stad 's nachts open stond, had elke stadspoort vroeger een soort 'voorpoort', ook wel hamei genoemd. Begin volgend jaar krijgt de Boompoort, de brug tussen het Zeglis en de Voormeer, die gebouwd is in 1725, zijn voorpoort terug. De hamei van de Boompoort wordt zoveel mogelijk in de oude stijl herbouwd.

In de periode dat stadspoorten nog in gebruik waren, had elke stadspoort een hamei. Een soort voorpoort met meestal een smeedijzeren hek, dat gesloten werd als de brug 's nachts open stond om de veiligheid in de stad te waarborgen. Alkmaar heeft nog één bestaande hamei. Dat is de voorpoort van de Schermerpoort op het Schermereiland. Hier staat, aan het eind van het Heiligland het 'Schermerhek'. Het is een spijlenhek dat bestaat uit twee delen, elk bevestigd aan een hardstenen staander uit 1712.

■ BOOMSTAMMEN

De huidige Boompoortbrug is genoemd naar de hoge brug die vroeger over de vestinggracht naar het Schermereiland liep (zie de prent uit 1720 van Leon Schenk). 's Nachts werd de doorvaart van de hoge brug gestremd door drijvende boomstammen. Vandaar dat de brug Boombrug heette en de

De hoge brug op een prent van Leon Schenk uit 1720 met bovenin uitgelicht de hamei (Inter-Antiquariaat Mefferdt & De Jonge)

die op het idee kwam toen hij de oude beeldengroep die ooit de hamei sierde, aantroef in de tuin van het stadhuis.

De Boompoort zelf is in 1865 gesloopt. De hamei hield het iets langer vol maar moest er in 1876 ook aan geloven. De originele beeldenpartij die op de hamei stond, is bij de afbraak bewaard gebleven en destijds ondergebracht in het toenmalige museum aan de Breedstraat. Bij sloop van het oude museum zijn de beelden eerst verhuisd naar de Doelenstraat en later naar de tuin van het Stadhuis.

■ METSELWERK

Eigenlijk zou de hamei al dit jaar geplaatst worden, maar bij de inspectie van de brug bleek het metselwerk niet van voldoende kwaliteit om de poort te dragen. Vandaar

tekeningen en prenten van de hamei, gevonden in het Regionaal Archief Alkmaar, maakte bureau RAB (Restauratieadvies en begeleiding) uit den Haag een stijlvolle ontwerptekening van de hamei. De originele beeldenpartij zal weer geplaatst worden

Boven: De beeldengroep die terug komt op de hamei

de impressie van hamei (Remco Cevat)

bijbehorende stadspoort de naam Boompoort kreeg. De Boompoort stond tot 1850 aan de stadskant van de brug. De voorpoort, ofwel hamei, stond aan de andere kant. Het reconstrueren van de hamei is een initiatief van stadsgenoot en raadslid Ben Bijl,

dat eerst de brug is gerestaureerd. De boompoortbrug is een gemeentelijk monument en voor het plaatsen van de hamei is dus een vergunning nodig. Die is inmiddels binnen, dus het werk kan binnenkort beginnen. Aan de hand van de vele bewaard gebleven

op de zuilen van de nieuwe hamei. De brug is tegenwoordig alleen nog voor fietsers toegankelijk, dus beschadiging door autoverkeer kan worden uitgesloten. Zo krijgt Alkmaar er in 2015 weer een mooie parel bij.

Inmiddels heeft de Alkmaarse amateurhistoricus Remco Cevat het idee aangedragen om ook de hamei van de klein Nieuwlandbrug te reconstrueren. Dat is een eenvoudiger klus, want daar hoeven alleen twee ontbrekende zuilen geplaatst te worden. Cevat, die ook de impressie maakte van de hamei voor boompoortbrug, vond nog een originele foto van de Klein Nieuwlandbrug, waarop de oude hamei te zien is.

Henk Krabbendam (vakgroep monumenten) i.s.m. Regionaal archief Alkmaar en Bureau R.A.B.

Deel 2 van dit artikel volgt in nieuwsbrief 43

Vondsten in de foyer Heerlijk helder drinkgerei

In de mooie en gezellige foyer annex café van het Stedelijk Museum Alkmaar is een keur van archeologische vondsten te zien. De indrukwekkende vitrine vertoont een verzameling archeologische topvondsten. Genietend van een kopje koffie of een heerlijke biologische lunch, kunt u zich hier vergapen aan het serviesgoed dat de voormalige bewoners van Alkmaar gebruikten.

Zoals we de vorige keer al aangaven, volgde de Alkmaarse burgerij in de loop der eeuwen steeds de laatste mode als het ging om tafelservies en drinkgerei. Dat zal deels geweest zijn om te pronken met aanwezige rijkdom. En omdat bij de meeste vondsten het huisadres van de voormalige gebruikers bekend is, kunnen de archeologen de gevonden huisraad vergelijken met de bouwhistorie van de huizen en de historische gegevens over de bewoners. In nieuwsbrief 39 kwamen de roemers aan bod, de groen getinte drinkglazen van Duitse makelij. Deze keer laten we ons licht schijnen over het veel duurder heldere glaswerk.

■ VENETIAANS KRISTALGLAS

Voor de vervaardiging van helder, kleurloos glas zijn zeer zuivere grondstoffen nodig. In de vijftiende eeuw hebben de glasblazers

Eenvoudige bekers 'op zijn Venetiaans'

in Venetië op dit gebied een voortrekkersrol. Rond 1450 slagen zij erin om kleurloos glaswerk te vervaardigen dat ze trots de naam 'cristallo' gaven, genoemd naar de halfedelsteen bergkristal. Met fabelachtig vakmanschap maken zij exclusief servies van 'kris-

Hoogwaardige bekers 'op zijn Venetiaans'

talglas', naast wit, blauw en rood glas. Peperduur glasservies dat alleen verkocht wordt aan vorsten, adel en schatrijke kooplieden.

■ ILLEGAAL VERSPREIDEN VAN VAKGEHEIMEN

De technieken worden angstvallig geheim gehouden. Op het doorgeven van deze geheime technieken uit Venetië naar de buitenwereld staat zelfs de doodstraf. Toch slagen rijke Antwerpse kooplieden in 1537 in om Venetiaanse glasblazers in dienst nemen. De lucratieve handel in importglas 'à la façon de Venise' stimuleert kooplieden in Amsterdam vervolgens tot het oprichten van eigen glasfabrieken. Na de contractering van de eerste Venetiaanse glasblazer in 1601 volgen er meer. Zo wordt Amsterdam de grootste producent van dit kostbare glaswerk in West-Nederland.

Uit beerputonderzoek in Alkmaar blijkt dat al snel ook in veel Alkmaarse huizen uit de middenklasse 'glaswerk op zijn Venetiaans' wordt gebruikt. Dat gaat dan vooral om de relatief eenvoudigere soorten.

De rijker afgewerkte bierglazen en de kelkglazen voor wijn en sterke drank vinden we vandaag de dag alleen terug op plekken waar welgestelde families woonden.

■ VERDRONGEN DOOR NIEUWE GLASSOORTEN

Kort voor 1700 veroveren nieuwe soorten glaswerk de markt: het krijtglas uit Bohemen en het loodglas uit Engeland. Door gebruik van nieuwe grondstoffen zijn deze glazen met dickere wanden niet alleen sterker maar ook goedkoper. Het 'glaswerk op zijn Vene-

tiaans' verdwijnt dan ook snel uit de handel. De modellen en de versiering volgen intussen de nieuwe modes van de barok en ro-

Kelkglazen 'op zijn Venetiaans'

coco. Tegelijkertijd veranderen de Nederlandse drinkgewoonten. Als in deze periode de bierconsumptie daalt door toenemend gebruik van koffie en thee, gaat het glasservies voor wijn en gedistilleerd de bovenaan voeren.

Peter Bitter

■ TIP

in de museumzaal 'Gouden Eeuw' staat nog een vitrine met 34 archeologische topvondsten van 'glas op zijn Venetiaans'.

Literatuur:

Rob Roedema, 2004: Drinken en klinken. Zeven eeuwen glaswerk in Alkmaar, in: P. Bitter e.a., De verborgen stad. 750 jaar Alkmaar onder de grond, Alkmaar (tevens themanummer Vormen uit Vuur 186/187), p.48-70.

Rapport 'Onder de Houtmarkt'

In november verscheen deel 18 van de Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie, getiteld 'Onder de Houtmarkt. Opgravingen bij Laet/Bloemstraat in 1998 en 1999'. Beschreven worden de resultaten van een van de grootste opgravingen uit Alkmaars historie, nadat door de brand van doe-het-zelfwinkel De Houtmarkt een half huizenblok was verwoest. De paperback omvat 276 pagina's en ca. 850 afbeeldingen full-color. Te koop bij het Archeologisch Centrum, het Regionaal Archief, de betere boekhandel of via internet-uitgever www.spa-uitgevers.nl. Prijs € 34,50.

Ondernemen in de monumentale Oude Stad

“Dit is wel het charmantste stukje van Alkmaar!”

HEKELSTRAAT 19, RIJKSMONUMENT (18e/19e EEUW) CAFÉ ODEON

In 1996 nam Maud Vodegel samen met Roel van de Pol café Odeon over van haar toenmalige werkgever. Nog steeds is ze blij dat ze in d'Oude Stad zit met haar café.

“Ik heb er eigenlijk jaren geen acht op geslagen dat dit een monument is,” vertelt Maud Vodegel. “Maar toen hierachter een aantal jaren geleden opgravingen werden gedaan in de beerput, besepte ik wel hoe lang hier al mensen hebben gewoond en gewerkt.”

“Onlangs heeft mijn huurbaas, het Hekeltje, de pui aangepakt. Dan moet je je natuurlijk aan de voorgeschreven kleurstelling houden. Maar ik ben me er ook terdege van bewust dat het zonde zou zijn als je de gevel pimpepaars zou maken. Die moet je echt in de oude stijl houden.”

“Ik vind het heerlijk, dit mooie oude buurtje met al die authentieke winkeltjes. Hier zitten de mensen die hun talenten uitoefenen en iets durven te proberen. Dat is wat Alkmaar aantrekkelijk maakt. Het enige nadeel voor mij is dat ik bijna geen terras heb, maar ik heb strijkplanken genomen als tafels, dus dat scheelt!”

Maud Vodegel (café Odeon): “Ik vind het hier heerlijk! Het enige nadeel is dat ik weinig terras heb...” (Foto: Rob Verhagen)

HEKELSTRAAT 10, BEELDBEPALEND PAND (BEGIN NEGENTIENDE EEUW) KLEDINGBOETIEK PEPITA BONITA

Joke Bakker woont sinds 2006 aan de Hekelstraat 10 in haar eigen pand, waar ze op de begane grond in eerste instantie de boekenwinkel Boek & Zopie opende. Sinds 2009 runt ze hier, samen met collega Carolien Honnebier, de kledingboetiek Pepita Bonita.

“Ik heb bewust in dit gedeelte van de stad gezocht. Omdat ik het hier mooi vind, maar ook omdat het nog een beetje betaalbaar was. Ik houd van oude panden. De vloer is hartstikke scheef en alles is hier oud, maar

het heeft een geweldige sfeer. Toen het plafond eruit ging, heb ik bewust de oude balken zichtbaar gelaten. Ik heb ze niet eens

geschilderd. Klanten vinden het altijd erg mooi. “Dat de gevel beschermd is, vind ik totaal geen beperking. Daar zou ik sowieso niets aan veranderen!” “Maar weet je wat het gekke is,” valt collega Carolien haar bij, “de Alkmaarder zelf weet het hier nauwelijks te vinden. In het seizoen is het druk met toeristen, maar mensen uit deze omgeving gaan vaak gericht naar de grote winkels. Die weten niet dat je juist hier zo leuk kunt winkelen! Daarom zijn we ons nu wat meer op de kaart aan het zetten als d'Oude Stad met allerlei leuke activiteiten. Wat dacht je van een Monumenten-shopping route?”

FNIDSEN 85, RIJKSMONUMENT (1897) SCHOENENWINKEL PASSO

In het mooie hoekpand in Neorenaissance-stijl, waar ooit de eerste Albert Heijnwinkel van Alkmaar gevestigd was, begon Esther Jansen tien jaar geleden haar schoenenwinkel voor dames met grotere maten. Inmiddels

Esther Jansen (schoenenwinkel Passo): “Dit pand ademt zoveel sfeer uit!” (Foto: Rob Verhagen)

heeft Esther ook het pand ernaast gehuurd voor haar dameskledingboetiek Tall People. "Ik kom zelf uit Alkmaar en d'Oude Stad is mijn favoriete deel. Daar wilde ik graag een winkel en ik had mijn zinnen op dit pand gezet," vertelt Esther enthousiast. "Alleen al die enorme etalage! Eigenlijk had ik het willen kopen, maar de gemeente verkocht het 't liefst aan woningcorporatie Van Alckmaer en gelukkig is dat een uitstekende huurbaas! Zij hebben veel geïnvesteerd in met name het lijstwerk en het glas-in-lood. Het ziet er prachtig uit. En als er wat is, staan ze meteen op de stoep om het te verhelpen."

"Misschien mede doordat ik geen eigenaar ben, ervaar ik alleen de lusten van het ondernemen in een monument. Het pand ademt zoveel sfeer uit! Ik heb nog wel een kleine tip voor de gemeente: Er wordt hier vaak van alles kapot gereden door mensen die met de auto door deze straatjes willen. Misschien goed om daar wat meer op te controleren?"

FNIDSEN 107, RIJKSMONUMENT (18e/19e EEUW) MEXICAANS RESTAURANT ROSES

Toen chefkoks John Rohde en Gerno Molenaar begin jaren negentig vergeefs een pand zochten om een eigen restaurant te begin-

nen, vroegen ze voor de grap aan hun werkgever of hij 'Rose's Cantina' niet kwijt wilde. Daar hebben ze tot op de dag van vandaag geen spijt van.

"Dit is natuurlijk een prachtpand," zegt John. "Al heeft het zijn beperkingen," geeft Gerno direct ook toe. "We moesten bijvoorbeeld de oude tegelvloer vervangen. Alle glazuur was eraf, dus dat was niet hygiënisch. Gelukkig was dat geen probleem voor de gemeente. Die vindt het vooral belangrijk dat zaken als het plafond en de balken intact blijven." John: "Maar je zou wel gek zijn als je daar iets aan wilde veranderen!"

Gerno: "Toen wij hier kwamen was dit zeker geen A-locatie maar inmiddels is het één van de mooiste straten van Alkmaar met een enorme variëteit aan gevels."

Geen nadelen aan het ondernemen in een monument? John: "Totaal niet! Of het moet zijn dat we vergeten gebruik te maken van de subsidiemogelijkheden. Misschien volgend jaar, als we weer gaan schilderen..."

FNIDSEN 89, GEMEENTELIJK MONUMENT (EIND NEGENTIENDE EEUW) WOONWINKEL TWIN ARTS

Nog steeds komen er klanten binnen die zich de furniturezaak van de gezusters Zundert herinneren op deze plek. Inge Langedijk is blij dat ze acht jaar geleden de woonwinkel Twin-Arts (toen nog op nr 87) overnam van haar werkgeefster.

"Mensen worden heel blij als ze hier binnenkomen," vertelt Inge enthousiast. "Van de spullen, maar zeker ook van de sfeer van het pand. Veel mannen lopen al gapend naar het plafond achter hun vrouw aan naar binnen. Er zitten nog twee originele sierplafonds in en tussen twee vertrekken zitten nog de oude schuifdeuren."

"Ik huur dit pand, dus ik heb niet vaak rechtstreeks met de gemeente te maken. Maar toen ik onlangs een stuk wilde aan laten bouwen, was dat geen probleem.

Ik ben alleen maar blij met dit mooie pand in d'Oude Stad. Klanten ervaren het hier ook echt als een speciaal stukje stad. Met veel leuke en vriendelijke ondernemers. Alleen de mensen uit de omgeving moeten het nog wat beter weten te vinden. Maar daar werken we aan!"

HEKELSTRAAT 1, BEELDBEPALEND PAND (EERSTE HELFT NEGENTIENDE EEUW) SIERADENATELIER PHIE ART JEWELS

Aan de Hekelstraat 1 runt sieradenontwerperster en goudsmid Sophie Jong samen met haar partner Paul Verseveldt sieradenatelier Phie Art Jewels.

In 2002 startte Sophie met een galerie, na een zeer ingrijpende verbouwing van de voormalige drukkerij. Grotendeels eigenhandig bracht Sophie het hele pand weer zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat. Niet omdat het moest, maar vanwege de liefde voor het pand.

"We verzorgen het pand zo goed mogelijk," vertelt Paul. "Voor het vervangen van de dakgoten hebben we gebruikgemaakt van de subsidiemogelijkheid. Niet voor het schilderwerk aan de buitenkant. We hebben ook niet de kleuren gebruikt die worden voorgeschreven. Groen met geel is de officiële combinatie, maar dat vinden wij niet mooi. Je ziet hier in de straat veel verschillende soorten groen en geel, dat vind ik wel jammer."

"Onze klanten komen uit heel Nederland en vaak via internet. Maar we vinden het wel leuk dat we hier zitten. d'Oude Stad is wel het charmantste stukje van Alkmaar!"

Interviews: Judith Flapper

Bijzondere Bodemvondsten

De breukband van Dirk Dappelius

Tijdens de grootschalige restauratie van de Grote Kerk, tussen 1989 en 1995, kregen de archeologen de gelegenheid om onder de zerkenvloer 901 graven te onderzoeken. Daarbij werden maar liefst tien achttiende- en vroeg negentiende-eeuwse breukbanden gevonden, bedoeld om de buikwand te ondersteunen bij een liesbreuk. De best bewaarde is de breukband van Dirk Dappelius.

Omdat de Grote Kerk een nieuwe culturele bestemming kreeg, werd de kerk aan het eind van de restauratieperiode, in 1994 en 1995, voorzien van vloerverwarming. Een mooie kans voor de Alkmaarse archeologen om een kijkje te nemen onder de grote zerkenvloer.

Tijdens deze opgravingen werden wel tien breukbanden aangetroffen, waarvan er één nog in goede staat verkeert. Deze breukband werd gevonden in het koor van de kerk en behoorde toe aan Dirk Dappelius, een Alkmaarder die het deftig vond om zijn achternaam een Latijnse schwung te geven. Dirk werd begraven op 30 januari 1823, op de leeftijd van 88 jaar. Ondanks zijn deftige naam bracht hij de laatste jaren van zijn leven met zijn vrouw Teuntje Ekkers door in een eenvoudig woninkje van het voormalig vrouwengasthuis.

■ BREUKLIJDER

Breukbanden worden gebruikt om de zwakke plek in de buikwand te ondersteunen bij een liesbreuk. De breukband van Dirk Dappelius was bedoeld voor een rechter liesbreuk. De band is samengesteld uit verschillende materialen, zoals metaal, textiel, leer en kurk.

Detail breukband met gesp

Een messing beugel omsluit de heup even over de rand van het bekken. Aan het einde van de beugel zit aan de rechterkant een drukbal (pélote) van kurk waarmee de zwakke liesband wordt gesteund. Een riem van leer aan de andere zijde van de beugel sluit aan op een messing gesp boven de pélotte. Zo kon de breukband rond de heup worden gespspt. De zogenoemde breuklijder kon zelf de druk bepalen door het riempje aan sjoeren of te laten vieren.

Breukband met pélotte van kurk

Overigens is het dragen van zo'n breukband niet fijn. Vandaag de dag zijn er comfortabelere exemplaren verkrijgbaar.

■ VILT

De beugel van de breukband van Dirk Dappelius is bekleed met vilt met daaromheen een extra zachte bekleding van een tweede laag leer, opgevuld met vilt. De pélotte van

kurk was aanvankelijk bekleed met leer voor meer comfort. De kurken bal is met twee klinknagels bevestigd aan het smalle uiteinde van de beugel.

Dirk Dappelius heeft de breukband zelf aan de linkerzijde met textielstroken omwikkeld. Waarschijnlijk omdat de 'breuklijder' op die plek een pijnlijke druk ervaarde. Aan de binnenzijde van de breukband wordt een wollen weefsel gebruikt van een fijne kwaliteit, terwijl de door Dirk aangebrachte textielstroken van een grof wollen weefsel zijn, waarschijnlijk het zogeheten 'baai'.

Het zal overigens niet eenvoudig zijn geweest om, met deze combinatie van verschillende materialen, zo'n breukband te vervaardigen in precies de juiste vorm. Dat was een vak

apart. En dat blijkt wel uit de advertentie uit het Adresboek van 1876 van C.P. Mulder, zadelmaker, kamerbehangen en breukbandenmaker! Een specialisatie die hem waarschijnlijk een mooi extra centje opleverde.

Karin Beemster

Literatuur: 2001, P. Bitter en O.Goubitz uit Graven in de Grote Kerk, Alkmaar, pag. 107-111.

Gratis uitgave van de gemeentelijke vakgroepen Monumenten & Archeologie.

Afbeeldingen: uit eigen collectie i.s.m. Regionaal Archief Alkmaar. Vorm en Opmaak: Team DTP gemeente Alkmaar.

Druk: Dékavé, Alkmaar. Eindredactie en interviews: Judith Flapper.

Gratis abonnement: monumenten@alkmaar.nl (papieren versie) of www.alkmaar.nl/monumenten-archeologie (digitale versie).

archeologischcentrum@alkmaar.nl; 072 - 8508440.

Monumentenadviseurs: dhr. A.W. Berkenpas 072-5488812, dhr. H. Krabbendam 072-5488814.

 Monumenten & Archeologie

Monumentenloods: 06 - 113 26 174. Bouwhistorie: Mw. C. Roozendaal 072 - 5488816. www.alkmaar.nl.